

порядок та механізм відшкодування (компенсації) шкоди потеплілому, завданої особою, що вчинила кримінальний проступок.

У провадженнях щодо кримінальних проступків, на мій погляд, безпосереднє відшкодування підозрюваним, обвинуваченим шкоди, завданої потерпілому внаслідок вчинення кримінального проступку є найбільш ефективним способом відшкодування (компенсації) шкоди, ніж цивільний позов, у зв'язку зі спрощеністю процедури.

Зрештою хочеться погодитися з думками експертів, що Закон про кримінальні проступки дозволить слідчим більш ефективно працювати над тяжкими кримінальними справами та сконцентрує їхню увагу на розслідування серйозних кримінальних правопорушень, що сприятиме формуванню України я міцної, правої держави.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 лист. 2018 р. № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення: 24.10.2019).

Климчук Михайло Павлович,

старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Корольчук Віктор Володимирович,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ДІЗНАННЯ

З початку наступного року набуває чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», прийняття якого викликано необхідністю законодавчого врегулювання застосування положень прийнятого у 2012 році КПК України.

За задумом законодавця, значний масив «дрібних» кримінальних правопорушень перейде до категорії кримінальних проступків, підслідних органу дізнання, що позитивно вплине на якість та швидкість розслідування слідчими інших, більш тяжких, злочинів. У зв'язку із вказаними обставинами доцільним вбачається дослідження питань, пов'язаних із початком досудового розслідування у формі дізнання (кримінальних проступків).

Відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України, дізнавач наділений правом невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинений кримінальний проступок або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з ЄРДР. Дізнавач, який здійснюватиме досудове розслідування у формі дізнання, визначається керівником органу дізнання, а в разі відсутності підрозділу дізнання – керівником органу досудового розслідування [1].

Досудове розслідування кримінальних проступків (дізнання) здійснюється згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими КПК України, з урахуванням положень глави 25 КПК України: як до внесення відомостей до ЄРДР, так і після. Проте, у невідкладних випадках до внесення відомостей про кримінальний проступок до ЄРДР допускається проведення окремих дій, передбачених ч. 3 ст. 214 КПК України, зокрема: огляд місця події (відомості вносяться невідкладно після завершення огляду); пояснення; медичне освідчування; отримання висновку спеціаліста і зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису у провадженнях щодо вчинення кримінальних проступків проти безпеки руху та експлуатації транспорту; вилучення знарядь і засобів вчинення кримінального проступку, речей і документів, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

Необхідність здійснення досудового розслідування у формі дізнання до внесення відповідних відомостей до ЄРДР може бути обумовлена й тим, що час, місце, обставини вчинення, виявлення кримінального проступку не дозволяють дізнавачу одразу внести відомості до ЄРДР з технічних причин, або через відсутність фізичної можливості. Зволікання з проведенням окремих дій, визначених ч. 3 ст. 214 КПК України, може призвести до втрати доказів у кримінальному провадженні. Приміром, у разі достатніх підстав вважати, що особа вчинила кримінальний проступок, передбачений

ст. 286-1 КК України (Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів), виявлення водія у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння, потребує крім фіксації технічними приладами, медичного освідування. До того ж, у разі виявлення такого факту, не завжди існує технічна можливість під'єднатись до мережі Інтернет для внесення відомостей про кримінальний проступок до ЄРДР.

Дізнавач повинен невідкладно в письмовій формі повідомити керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені ч. 5 ст. 214 КПК України.

На початку досудового розслідування у формі дізнання до ЄРДР, серед іншого, можуть бути внесені відомості про: час та дату надходження заяви, повідомлення про кримінальний проступок або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про його вчинення; прізвище, ім'я, по батькові потерпілого або заявника; інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку; короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела; попередню правову кваліфікацію кримінального проступку із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; передачу матеріалів та відомостей іншому органу досудового розслідування або за місцем проведення досудового розслідування (ч. 5 ст. 36, ч. 7 ст. 214, ст. ст. 216, 218 КПК України); прізвище, ім'я, по батькові керівника прокуратури, органу досудового розслідування, слідчого, прокурора, який вніс відомості до ЄРДР та/або розпочав досудове розслідування у формі дізнання; дату затримання особи [2].

Унесення відомостей до ЄРДР здійснюється з дотриманням строків, визначених КПК України та Положенням про порядок ведення ЄРДР, а саме про: заяву, повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення – у термін, визначений ч. 1 ст. 214 КПК України; призначення слідчого, процесуального керівника, прийняття до провадження – невідкладно [2].

До витягу з ЄРДР включається інформація про: номер та дату реєстрації кримінального провадження; дату надходження заяви, повідомлення та дату і час внесення відомостей про заяву, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР [3], правову кваліфікацію кримінального правопорушення, наслідок його розслідування; прізвище, ім'я, по батькові потерпілого, заявника; короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення

кримінального правопорушення; прізвище, ім'я, по батькові та дату народження особи, яку повідомлено про підозру, наслідки розслідування щодо особи та відомості про здійснення спеціального досудового розслідування щодо неї; найменування, код ЄДР, юридичну адресу, розрахунковий рахунок, прізвище, ім'я, по батькові слідчого (слідчих) органів досудового розслідування, прокурора (прокурорів), який (які) здійснює(ють) процесуальне керівництво та ін.

Окрему увагу слід приділити визначенню приводів для початку кримінального провадження у формі дізнання. Системний аналіз положень Наказу МВС України № 100 від 08.02.2019 р. «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події» [4] та Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого Наказом Генеральної прокуратури України № 139 від 06.04.2016 р. [2] спонукає до висновку, що приводами до початку кримінального провадження у формі дізнання є: 1) заяви про вчинений кримінальний проступок, які можуть бути усними або письмовими (заяви можуть надійти від фізичних чи юридичних осіб); 2) повідомлення про вчинений кримінальний проступок, якими можуть бути: а) повідомлення підприємств, установ, організацій і посадових осіб; б) повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу, відповідно до ч. 2 ст. 207 КПК України; в) повідомлення в ЗМІ; 3) самостійне виявлення слідчим, дізнавачем із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, у тому числі під час досудового розслідування; 4) самостійне виявлення прокурором із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, зокрема за результатами перевірки в порядку нагляду, у тому числі під час здійснення нагляду за додержанням і застосуванням законів; 5) самостійно виявлені посадовою особою правоохоронних і контролюючих державних органів факти вчинення чи підготовки до вчинення кримінальних проступків.

Слід також наголосити на важливості урахування дізнавачем положень щодо процесуальних джерел доказів, до яких чинний КПК України відносить показання, речові докази, документи, висновки експертів (ч. 2 ст. 84 КПК України). Водночас, спеціальна норма ст. 298-1 КПК України визначає, що процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, також є пояснення осіб, результати медичного освідчення, висновки спеціаліста, показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функцію фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису [1].

Отже, дізнавач, який має справу із вказаними носіями фактичних даних, повинен розуміти усю важливість отримання їх у визначеній законом формі, адже в подальшому вони використовуватимуться як джерела доказів у конкретному кримінальному провадженні.

Насамкінець зазначимо, що лише практичне втілення досліджених нами законодавчих змін, покаже ефективність положень, що стосуються процесуального порядку розслідування у формі дізнання. Водночас, уповноважені учасники кримінального провадження й, насамперед, дізнавачі, повинні орієнтуватись та застосовувати норми законодавства, пов'язані з процедурою початку кримінального провадження у формі дізнання.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>. (Дата звернення 04.11.2019).

2. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : наказ Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 № 139. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>. (Дата звернення 04.11.2019).

3. Про затвердження Змін до Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : наказ Генеральної прокуратури від 31.01.2019 № 16. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0179-19>. (Дата звернення 04.11.2019).

4. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 08.02.2019 № 100. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0914-19>. (Дата звернення 04.11.2019).

Кришевич Ольга Володимирівна,

професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК І ЗЛОЧИН: НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА

Відповідний Закон № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», який набуває чинності з 1 січня 2020 року в Україні запроваджено інститут кримінальних проступків і відповідні зміни, які покликані спростити